

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на **Яна Славчева Манова-Георгиева**
докторант по направление 2.1. Филология, Общо и сравнително езиковедие (съпоставително езиковедие)

на тема: *Типологична характеристика на прозвищните имена в български и английски език*

от проф. д-р Боян Александров Алексиев - УАСГ

В дисертационния си труд Яна Славчева Манова-Георгиева разглежда един изключително актуален за теорията и практиката на превода проблем, а именно предаването на лично име, прякор или прозвище при превод от български на английски език и обратно. Съдържанието показва една стройна структура на разработката, но читателят неминуемо си задава въпроса защо в заглавието фигурира термина „прозвищни имена”, а от самото съдържание се вижда, че се третират всички видове имена: лични и фамилни имена, прякори и прозвища. В бележка под линия дисертантката подвежда подредните понятия „прякори” и „прозвища” под надредното понятие „прякори”, макар че по-нататък в текста се прави разграничение между тях (раздел 2.1.2). По тази логика в заглавието би трябвало да фигурира надредния термин „прякори”, вместо неговия хипоним „прозвища” - логика, която дисертантката следва в подзаглавията на глави 2 и 3. Тоест ако заглавието на дисертацията е съобразено със съдържанието, то в него следва да фигурира израза „лични имена и прякори” вм. „прозвища”.

В *увода* са представени предмета, целта и теоретичната рамка на изследването. Прави добро впечатление подходящия избор на обекта на изследването - езиков материал от произведения на изтъкнати писатели в българската и английската литература от втората половина на XIX и началото на XX век. Подходящо подбран за поставената цел и задачи е и разширения модел за съпоставителен анализ на Данчев (2001). Методологията на изследването се развива в три етапа: съпоставителен анализ на личноименните системи в английския и българския език, количествен анализ на корпусен материал на двата езика и разграничаване на общото поле на двата изследвани езика, отнасящо се до семантичната натовареност на разглежданите антропони и прякори. Добре формулирана е основната хипотеза в труда – съществуването на пряка връзка между значението на името или прякора на литературния герой и личностната му характеристика в дадено произведение.

Глава 1 е посветена на традициите и типологията на личните имена в български и английски език. Очертани са основните тенденции при именуване на децата в българската именна традиция. Опирайки се на сериозни изследвания по въпроса, авторката групира имената според семантичната им характеристика на пожелателни и защитни, които от своя страна се подразделят на съответни подгрупи. Такава типологизация се оказва изключително полезна при последващата съпоставка с английските антропони. Посочени са и някои нови тенденции при избора на име на новородено, като напр. прибягване до чужди или видоизменени български имена, употреба на двойни лични имена, кръщаване с имена от попофолк индустрията и т.н. Дисертантката уместно цитира законовата регламентация за образуване на бащиното име в България, тъй като при съпоставката се оказва, че в англоговорящите страни такава не съществува. Проблемът с образуването на фамилните и родови имена в българския език подходящо е разгледан в диахронен план. Такъв подход дава възможност да се обособят два типа фамилни имена – образувани по безсуфиксалния модел (преди Освобождението) и по суфиксалния модел. Даден е точен критерий за разграничаване на фамилното от родовото име, а именно че родовото име е морфологично маркирано за множествено число.

След като е очертана рамката на описание и класифициране на имената в български език, в нея безпроблемно се вкарва класификационна система на имената в английски език, позволявайки още при представянето да се направи предварителна съпоставка между двата езика. Установява се, че няма различия при позиционирането на лично и фамилно име,

изведените основни типове антропониими в английския език съвпадат с тези в българския език. Следвайки основния принцип на съпоставителния анализ, а именно установяване на приликите при анализа на определена езикова категория, на фона на които изпъкват разликите, дисертантката ги формулира точно и ясно. Напр. за разлика от българската традиция второто име да е бащиното, в английската културна традиция то е независимо от първото и има съвсем различна функция. В тази връзка много важно за българската двуезична лексикография е уточнението, че българското понятие *презиме* (суфиксираното бащино име) не съвпада с английското *middle name* или *second name*. Релевантно за теорията и практиката на превода е установяването на превода на т. нар. „говорещи” имена (носеци определена символика) като трети начин, освен транслитерацията и транскрипцията, за предаване на антропонимите от изходния в приемащия език.

В Глава 2 се разглеждат прякорите в български и английски език. Не може да не се отбележи много точната и кратка дефиниция, която авторката дава на това езиково явление – „докато името назовава, прякорът –идентифицира” (с. 43). Подходът на сериозен учен-езиковед личи от избора на класификацията на прякорите, предложена от Ковачев (1987), сред многото други цитирани, с обосновката, че тя е най-подходяща при анализа на обекта на изследването. Важно за съпоставителната ономастика е уточнението на семантиката на английския термин *nickname*, включваща понятията *прякор* и *умалително име* (дериват от личното име). Тази глава оставя читателя с впечатлението, че е непълна. Съществуват съвременни проучвания и класификации на прякорите в англоезичната литература, напр. книгата на Р. Кенеди *Nicknames* (2014), а се цитира само Уикли (1914).

В Глава 3 се анализират прякорите и имената в преводния корпус от литературни произведения на изтъкнати български писатели (Вазов и Йовков) и техни английски съвременници (Дикенс и Текери). При типологичната характеристика на имената дисертантката следва предварително възприетите класификации в предидущите глави. Количественият анализ на корпуса е добре илюстриран с подходящи графики. Изведени са два модела за превод на прякорите на английски: 1. Прилагателно (отразяващо черта от характера) + Собствено име; 2. Собствено име + Модификатор. Работейки по същите модели, Манова-Георгиева дава свои варианти на прякорите и прозвищата при Вазов и Йовков на английски език, което несъмнено е принос към преводаческата практика. Положителна оценка заслужава решението на дисертантката при семантичната типологизация на използваните прякори от двамата български и двамата английски писатели да дава преводните им еквиваленти, използвани от съответните преводачи или при липса на такива, да предлага свои собствени варианти. При анализа на използваните от английските автори т.нар. „говорещи” имена и прякори се потвърждава хипотезата, че антропонимите в изследваните произведения превъзхождат по брой прякорите и носят семантичен заряд, който ги прави разпознаваеми и запомнящи се. Интересен е изводът, че в английската литература се залага повече на избора и употребата на семантично натоварени имена, докато българските автори залагат на употребата на прякори и прозвища за типологизиране на персонажите си. Следва да се изтъкне стремежът на дисертантката да прави значими обобщения след всеки раздел, като напр. констатацията, че преводачите на художествена литература предпочитат метода на транскрипцията при предаването на семантично натоварени антропониими и рядко прибегват до превод, докато прякорите естествено са преведени.

Изводите и заключенията са направени по отделните глави и са ясно и точно формулирани. Обобщени са данните от количествения анализ на корпуса, които показват, че в английската литература от изследвания период „говорещи имена“ са два пъти повече в сравнение с тези в изследваните български произведения. По-честата употреба на прякори и прозвища от българските автори в сравнение с тези, употребени от английските им съвременници се обяснява с факта, че в английската литература от този период са представени образи от повисшите прослойки на обществото, където употребата на прякори не е обичайно явление. Потвърждава се основната хипотеза на дисертантката, че „посланията, заложили в имената и прозвищата на литературните герои са отражение на културните стойности и морално-оценъчните ценности, характерни за дадена историческа епоха, пречупени през призмата на авторовите текстове”.

Използваната библиография и справочна литература са изчерпателни. Висока оценка заслужават приложенията-таблици с имената, ексцерпирани от корпуса, подредени в семантични категории и придружени от техни преводни еквиваленти, дадени в различни издания на съответните литературни произведения.

В заключение, независимо от горепосочените забележки, давам положителна оценка на представеният дисертационен труд, който по мое мнение има всички необходими качества на задълбочен научен труд с теоретична и практическа стойност. Стилът на представяне на дисертацията е ясен и стегнат. Авторефератът представя накратко и точно съдържанието на дисертацията. Коректно представена е справка за приносите в дисертационния труд.

Въз основа на изтъкнатите положителни качества на представения за обсъждане дисертационен труд, препоръчвам на Научното жури да присъди на докторантката Яна Славчева Манова-Георгиева образователната и научна степен „доктор”.

Дата: 29.12.2016 г.

Член на научно жури:

/проф. д-р Боян Алексиев/